

Formidlingscenter Egebjerg Mølle

Afrapportering

30. september 2015

Titel : Formidlingscenter Egebjerg Mølle
Jeres ref. : 2012-A-16

Kontaktperson : Søren Lisby
Adresse : Abildvej 5A 2.
5700 Svendborg

Mail : soren.lisby@svendborg.dk
Tlf. : 62233045

1. Projektresumé

Egebjerg Mølle formidlingscenter og naturrum åbnede officielt fredag den 14. februar 2014 under stor bevågenhed – blandt andet TV2 Fyns dækning af åbningen [her](#).

Formidlingscentret er en trædesten, hvor de besøgende skal inspireres til at gå ud og opleve Sydfyn og Øhavet - et stykke unik natur og kulturarv i Danmark. Et område som er præget af både istid og mennesker.

Ideen til et formidlingscenter opstod i 2009, da Egebjerg Møllelaug, som ejer Egebjerg Mølle, kontaktede Naturturisme I/S for at undersøge, om der var nye og anderledes anvendelsesmuligheder af Egebjerg Mølle. Siden har Naturturisme I/S i samarbejde med Egebjerg Møllelaug arbejdet målrettet for at sikre den nødvendige fundraising og efterfølgende få realiseret ideen om et nyt formidlingscenter.

En bevilling fra Friluftsrådet resulterede desuden i, at formidlingscentret samtidigt blev det første naturrum på Fyn og øerne. Et naturrum er et 'rum' i naturen for børn og voksne, hvor der er plads til fordybelse og aktivitet. Læs mere om konceptet [her](#). Det har dog ikke ændret ved formidlingscentrets oprindelige koncept og indhold.

I dag står der et velbesøgt formidlingscenter og naturrum, som over seks etager imponerer og inspirerer til at tage ud og opleve Sydfyns og Øhavets enestående natur og kulturlandskab. Øverst sidder en smuk glasprisme med udsigt til både landskab, himmel og hav.

Naturturisme I/S har været ansvarlig for gennemførelsen af projektet, og stået for konceptudvikling og realiseringen af formidlingscentrets ombygning og udstillinger. Det er sket i tæt samarbejde med Egebjerg Møllelaug, samt en lang række samarbejdspartnere, som med deres særlige kompetencer har budt ind i realiseringen af projektet. Det gælder eksempelvis Svendborg Museum, Øhavsmuseet, Naturstyrelsen og de lokale naturskoler.

Formål

Projektets formål har været at omdanne den historiske mølle til en ny attraktion i Det Sydfynske Øhav. Et formidlingscenter, som gennem inspirerende udstillinger, skal være en trædesten, der motiverer de besøgende at besøge, forstå og aktivt opleve områdets unikke natur og kulturlandskab.

Egebjerg Møllens transformation skal desuden også være en inspiration for andre møller i Danmark, som står med store udfordringer omkring drift og vedligeholdelse af disse.

Baggrund

Naturturisme I/S gik ind i dette projekt, da det rummede helt specielle perspektiver. Projektet illustrerer blandt andet en alternativ anvendelse af en kulturhistorisk bygning, som sikrer dens bevaring som markant

bygningsværk og samtidigt tjener almenvellet. Ved at omdanne den gamle mølle til et formidlingscenter vil besøgende få adgang og glæde af bygningen, nyde dens smukke placering i landskabet og blive inspireret til at udforske området i Egebjerg Bakker og naturen i Det Sydfynske Øhav.

Udsigt fra Egebjerg Mølle mod Øhavet

Øhav. Møllen ligger i et spændende kulturhistorisk landskab, hvor istiden har formet landskabet og skabt nogle betingelser, som tydeligt har præget områdets kulturmiljøer.

I korte træk har udgangspunktet for projektet været:

- Omdannelse af den gamle mølle til et formidlingscenter sikrer en alternativ anvendelse af en markant kulturhistorisk bygning.
- En alternativ formidling af vores natur og kulturlandskab som motiverer og engagerer brugeren.
- Formidling af et område i Danmark, som har en unik natur- og kulturarv
- Et stort lokalt engagement og frivilligt arbejde omkring møllen.
- Understøtning af den overordnede formidlingsstrategi for Det Sydfynske Øhav.

2. Projektets deltagere

Naturturisme I/S har været ansvarlig for gennemførelsen af projektet, herunder været bygherre på ombygningen af Egebjerg Mølle og etablering af glastoppen, samt stået for konceptudvikling og realiseringen af formidlingscentrets udstillinger og faciliteter. Dette er sket i tæt samarbejde med Egebjerg Møllelaug, som ejer Egebjerg Mølle, og som står for den fremtidige drift af formidlingscentret.

Projektet har nydt stor lokal opbakning. Alene Egebjerg Møllelaug har over 130 lokale medlemmer. Møllelaugets primære formål er at give offentligheden adgang til bygningen, og de har fra starten af projektet udvist udsyn, åbenhed og særlig iverksomhed.

Derudover har en lang række organisationer og institutioner været inddraget i projektarbejdet. Blandt andet gennem en arbejdsgruppe, som har bistået med faglig og myndighedsmæssig sparring. Arbejdsgruppen vil også fremover blive rådført i forbindelse med formidlingscentrets drift og udvikling.

En prioritering som ligger i tråd med den overordnede formidlingsstrategi for Det Sydfynske Øhav 'Fra Velbevaret Hemmelighed til National Stolthed', udarbejdet af Naturturisme I/S på vegne af de fire sydfynske kommuner, Langeland, Ærø, Svendborg og Faaborg-Midtfyn. Strategien har bl.a. som mål at skabe en sammenhængende formidling af Øhavets natur og kulturarv. Egebjerg Mølle indgår i strategien, som en såkaldt trædesten.

Egebjerg Møllens høje placering i Egebjerg Bakker (110 m) gør den til en markant bygning i landskabet, der kan ses på lang afstand. Tilsvarende giver møllen den besøgende en unik udsigt ud over kulturlandskabet og Det Sydfynske

De involverede organisationer og institutioner er:

- Svendborg Museum
- Øhavsmuseet
- Trente Mølle Naturskole
- Skovsgaard Gods
- Naturstyrelsen
- CSV Sydfyn
- Svendborg Erhvervsskole
- Svendborg Naturskole
- Rantzausminde Skole

Derudover har flere naboer engageret sig aktivt i projektet.

3. Perioden for projektet

Projektet var oprindeligt sat til indvielse i maj 2013. Dette nåede vi ikke. Der var to primære årsager. Dels opdagede vi muligheden for at blive et Naturrum under Friluftsrådet. Dette gav desuden adgang til yderligere midler og derved en styrkelse af projektets formidling.

Desuden trak leveringen af den komplicerede glastop ud og forsinkede projektet cirka 3 måneder.

4. Projektets resultater

Nedenfor har vi kort opsummeret projektets resultater, opdelt ud fra tre overordnede indsatsområder:

1. Ombygning/klargøring af Egebjerg Mølle til formidlingscenter
2. Etablering af ny glastop
3. Etablering af formidlingscentrets udstillinger og faciliteter

1. Ombygning/klargøring af Egebjerg Mølle til formidlingscenter

For at Egebjerg Mølle kan anvendes som formidlingscenter og have en anvendelig infrastruktur, var det nødvendigt med en række investeringer i en ombygning og tilpasning af møllens bygning og lokaler.

Det gælder blandt andet brandsikkerhed, trappeforbindelse mellem de enkelte etager, klargøring af lokaler til udstillinger og forebyggelse mod fugtskader.

Ovenstående entreprise blev løst af Ole Foged Jensen og styret af arkitekt Jørgen Dolmer.

Møllens svikstilling på 2. sal blev renoveret af Svendborg Erhvervsskole, som et skoleprojekt.

2. Etablering af ny glastop

Med respekt for møllens arkitektur og beliggenhed fik vi tegnet en unik og moderne udsigtspunkt – et glasprisme, der i form og materiale er unik, og vil give de besøgende optimale udsigtsforhold, samt gøre Egebjerg Mølle til et attraktivt og enestående udflugtsmål.

Glasprismet tager udgangspunkt i møllens ottekantede svikstilling, hvorfra mølleren i gamle dage kunne svikke (svække) møllens sejl. Prismet er i plan også ottekantet, men er derefter roteret 25 grader, som tilføjer møllen en dynamik og refererer til de tidligere møllevinger

Egebjerg Bakker

Glasprismet står i dag som et fyrtårn for formidlingscentret og et "must" for alle besøgende.

Projektet med glasprismet blev projekteret og styret af Praksis Arkitekter, mens bygning og etablering blev udført af JOBI Group.

3. Etablering af formidlingscentrets udstillinger og faciliteter

Nedenfor er en kort gennemgang af formidlingscentrets seks etager med udstillinger, samt øvrige faciliteter og aktiviteter, som er etableret i tilknytning til formidlingscentret.

Vognport - stueetagen

I stueetagen får besøgende en introduktion til, hvad de kan forvente at opleve på de følgende fem etager samt en fortælling om møllens historie og omdannelsen til moderne Naturrum.

Broløftet – 1. sal

På Naturrummets første sal gives i billeder og tekst en introduktion til, hvordan landskabet har ændret sig gennem de sidste 50.000 år i takt med, at gletsjere har bevæget sig frem og tilbage over Sydfyn og Øhavet. Midt i rummet er en elegant og mobil 'gletsjer' bygget, som vha. lys og former læner sig op ad Naturrummets grafiske design med klare referencer til is. Samtidig er 'gletsjeren' et sjovt rum for børn at udforske. Etagen bliver også benyttet til forskellige arrangementer, ligesom det skal fungerer som undervisningslokale for skoleklasser.

Broløftet

Kværnloftet – 2. sal

På anden etage præsenteres de Sydyske 'Big Five', dvs. fem særlige interessante natur- og kulturoplevelser i området, som hver især fortæller deres historie om istiden. Udstillingens indhold er lavet i samarbejde med Geologerne Gunnar Larsen og Søren Skibsted, samt historikere fra Svendborg Museum og Øhavsmuseet. På svikstillingen kan besøgende få en blændende udsigt og læse historien om mennesket i landskabet, i fortiden og nu. Sidstnævnte historier er udarbejdede af Svendborg Museum.

Kværnloftet

Stjernehjulsoftet – 3. sal

På møllens tredje etage viser udstillingen 'Haletudsen' børnefamilier vej til sjove aktiviteter i Egebjerg Bakker. Børn og voksne kan låne det nødvendige grej til: GPS/kompas skattejagt, udforskning af insekternes verden med net og lup, hekstetrix, og dragebygning og udforskning af vind og vejr. 'Haletudse' udstillingen er en udspringer af 'Kys Frøen' konceptet og er udviklet i samarbejde med Naturvejledere fra Trente Mølle og Skovsgaard Gods.

Lorrisloftet – 4. sal

Fjerde salen viser et kunstnerisk fortolkning af istidslandskabet. Udstillingens titel er 'Istid & Nutid', og er et akvareldigt af Tilde Louise Carlsen, inspireret af Hvidkilde Sø, Syltemade Ådal og Øhavet.

Hatloftet – 5. sal

Øverst, fra Naturrummets vartegn - glasprismen - bindes alle fortællingerne sammen med en fantastisk udsigt over Fyn og Øhavet. Besøgende kan downloade Egebjerg Mølle mobilapplikationen, som vha. Augmentet Reality teknologi, på anderledes vis, giver besøgende information om hvad de kan se fra møllens top og hjælper dem med at finde vej til sydfynske natur- og kulturoplevelser.

Grejbase for skoler

I samarbejde med Svendborg Naturskole og lokale skoler, er der i forbindelse med Naturrummet blevet udviklet undervisningsmateriale og etableret en grejbase i stueetagen.

4 skoler nu gået sammen omkring drift og udvikling af denne grejbase. Dette giver skoleklasser mulighed for at booke besøg i Naturrummet og Egebjerg Bakker og lære om istidens geologiske, landskabelige og kulturelle påvirkning. De 4 lokale skoler er meget positive det nye tilbud og har sagt ja til en kontingentordning, hvor skolen mod en årlig betaling får fri adgang til grejbasen. En af skolerne er koordinator for samarbejdet.

Støttesteder ved Bakkellundgaard

I samarbejde med Naturstyrelsen er den offentlige adgang til overdrevsområdet omkring Bakkellundgaard blevet tydeligt forbedret gennem omlægning af stiforløb og nye faciliteter – borde/bænke, låger mv.

I sammenhæng med Haletudseudstillingen i Egebjerg Mølle Naturrum, er der i området også blevet opsat poster til skattejagt og andre aktiviteter.

Senest er det meget sjældne overdrevsområde 'Rødme Svinehaver' lige ved siden af Bakkellundgaard opkøbt af Svendborg Kommune og Naturstyrelsen. Et køb som har givet et betydeligt løft i forhold til attraktivitet og den offentlige adgang til området.

Shelterplads

I samarbejde med en lokal lodsejer er der etableret en shelterplads med to nye shelters og tilhørende solmult toilet og bålplads. Shelters, og det omkring liggende areal, kan benyttes af ikke-motoriserede tilreisende. Læs mere om overnatningspladsen på <http://www.stjernenat.dk/>

Hjemmeside

Udadtil giver hjemmesiden www.egebjergmoellenaturrum.dk en indgang til oplevelserne i Egebjerg Mølle Naturrum og Det Sydfynske Øhav.

Vundet priser

Egebjerg Mølle vandt i 2014 Svendborg Kommunes arkitekturpris.

I 2015 vandt Egebjerg Mølle Renovérprisens nye specialpris på kr. 10.000. En anerkendelse for Egebjerg Møllelaugs store engagement og vilje til at skabe noget nyt og anderledes – og med et smukt resultat.

5. Afvigelser

Den største afvigelse i projektet er, at det blev gjort til et Naturrum. Dette ser vi som en styrkelse af projektet ved at indgå i et nationalt formidlingskoncept.

Endvidere afviger vores succesmål. Vi havde oprindeligt regnet med 10.000 gæster/år. Med den interesse og meget positive tilbagemeldinger der opleves i dag, tror vi at et årligt mål på 15.000 gæster er realistisk.

Udsigt fra glasprismen

6. Anvendte metoder og vigtigste læring

Projektet var et tæt samarbejde mellem Naturturisme I/S og en frivillig gruppe omkring møllen. Naturturisme I/S var den primære drivkraft men hele tiden med involvering og inddragelse af de frivillige. Dette har sikret et stort ejerskab til resultatet. Møllen præsenterer, repræsenterer og føler at det er deres udstilling.

Vores vigtigste læring har derfor også været at sætter man ambitionerne højt og viser lederskab vil frivillige gerne være med, bakke op og overtage ejerskabet efterfølgende. For at give ejerskab behøver det ikke altid kun at vokse nedefra.

7. Projektets økonomi

Projektets samlede økonomi til udstillinger, støttefaciliteter, formidling mv. udgør i alt kr. 2.274.691 mod budgetteret kr. 2.021.000. Nedenfor har vi lavet en opstilling over projektets økonomi.

Udgifter til formidlingscentret		Budget	Realiseret
Udstillinger	Oplev og forstå landskabet	590.000	912.717
	Leg og lær i naturen		
	Astronomi og meteorologi		
	Egebjerg Mølles historie		
	Etablering af formidling på udsigtspunkter		
Udsigtspunkter	Etablering af nyt udsigtspunkt – glasprisme	962.000 kr.	900.000
Skoleformidling	Undervisningsmateriale	25.000 kr.	33.775
	Indkøb og indretning af udstyr til naturbase	85.000 kr.	61.288
Bakkelundgaard	Etablering af støttefaciliteter til aktiviteter	25.000 kr.	12.764
Shelterplads	Indretning af shelterplads	50.000 kr.	44.737
Foreningsfaciliteter	Udstyr og indretning af foreningslokale	25.000 kr.	0
Ekstern formidling	Udvikling og etablering af hjemmeside mv.	45.000 kr.	39.909
Momsrefusion*	Refusion af ikke-offentlige tilskud til projektet	199.000 kr.	245.000
Revision		15.000 kr.	12.500
Øvrige udgifter	Møder, transport og indvielse	0	12.001
I alt		2.021.000 kr.	2.274.691
	Ovenstående beløb er ekskl. moms. * Refusion på 17,5 % af ikke-offentlige tilskud til den kommunale udligningsordning - jf. gældende regler.		

Finansiering af formidlingscentret

15. Juni Fonden	200.000 kr.
Grønne Partnerskaber	300.000 kr.
Realdania	365.000 kr.
LAG Svendborg (Landdistriktsmidler)	200.000 kr.
Tips- & Lottomidler – Friluftsrådet	700.000 kr.
Fonden Svendborg Sparekasse	100.000 kr.
Nordea-fonden	200.000 kr.
Naturturisme I/S	309.691k r.
I alt	2.274.691

Som det fremgår af regnskabet, er der anvendt flere midler i projektet til udstillingerne, hvilket dels hænger sammen med supplerende tilskud fra Friluftsrådet, Fonden Svendborg Sparekasse og Nordea-fonden.

8. Den fremtidige drift

Siden formidlingscentret åbnede den 14. februar 2014 har der til dato været godt 25.000 besøgende, hvilket er noget mere end forventet. Økonomien bygger fortsat på frivillig arbejdskraft, men møllen genererer en fornuftig indtægt på frivillig brugerbetaling og diverse arrangementer. Dette sikrer møllen et godt økonomisk fundament.

Iflg. formidlingscentrets gæstebog er der stor tilfredshed med formidlingscentrets udstillinger og glastoppen, så intet tyder på svigtende opbakning.

Der har været en del arrangementer i formidlingscentret. Blandt andet har Fjällräven Danmark i forbindelse med et nyt stort vandrearangement på Øhavsstien (Fjällräven Classic), brugt formidlingscentret to gange til et VIP-arrangement. Virksomheder bruger stedet til udflugter og der kan bestilles mad til levering i møllen.

I forhold til den fremtidige drift og sikring af naturrummet er der indgået to kontrakter mellem Naturturisme I/S og Egebjerg Møllelaug, som henholdsvis sikrer en brugsret af møllen som formidlingscenter og afklarer møllelaugets driftsforpligtelser. Begge kontrakter løber i 10 år og kan kun opsiges af Naturturisme I/S.

Egebjerg Mølle har søgt lokale fonde til diverse forbedringer efter projektet er sluttet. De har således evnerne til også at udvikle stedet på egen hånd.

Både formelt og økonomisk burde driften og også en videreudvikling af Egebjerg Mølle således være sikret.